

”Klaus Berntsens Grundlov”.

Af: Freddy Klausen

Grundloven af 1849: En grundlov for de få.

Den 5. juni 2015 fejrer vi 100 året for grundloven, der gav kvinderne valgret. Imidlertid indeholdt denne grundlov meget mere. Den var et stort skridt, mod det demokrati vi kender i dag.

Ved grundloven af 1849 indførtes lige og almindelig valgret. Valgret til folketinget havde i praksis alle mænd over 30 år, hvis de var ustraffede, havde egen husstand og rådighed over deres bo. Det gjaldt altså også husmænd og arbejdere. Udelukket var kvinder, tyende og fattighjælpsmodtagere. I folkemunde blev de betegnet som: Fruentimmer, folkehold, fattige, fallenter og fjollede.

Valgbarhedsalderen til folketinget var sat til 25 år, man var altså valgbar uden at have stemmeret.

De senere konseilspræsidenter Klaus Berntsen og C. Th. Zahle blev valgt efter disse regler.

I praksis betød det at ca. 15 % af befolkningen havde stemmeret, og heraf benyttede ca. halvdelen sig af denne ret.

Landstingets medlemmer var valgt ved indirekte valg, og udpeget af kongen. En ordning der betød, at de mest velhavende havde plads her. I praksis kunne de blokere for lovforslag, der var vedtaget i Folketinget.

Tanken om at stemmeret var en universal rettighed opstod først senere.

Portræt af Klaus Berntsen

Ophængt på Christiansborg

De første tanker om kvindernes valgret.

Snart opstod imidlertid den tanke, at kvinderne burde have valgret, og allerede i 1886 fremsatte venstrepolitikerne, den senere Nobelpristager Frederik Bajer, forslag om, at give kvinder valgret og valgbarhed til Københavns Kommune. Imidlertid blev der udskrevet valg, og forslaget blev ikke behandlet. Derfor fremsatte Bajer et revideret forslag i 1887, hvor det blev vedtaget i Folketinget men forkastet i Landstinget. I de kommende år blev forslaget fremsat flere gange af Venstre og Socialdemokratiet med samme resultat: Vedtagelse i folketinget og forkastelse i Landstinget.

Berntsen i folketinget.

I 1874 blev Klaus Berntsen indvalgt i folketinget. I løbet af sin karriere gjorde han den almindelige valgret for alle til sin mærkesag, og da han i 1910 blev Konseilspræsident, blev arbejdet med en ny grundlov forstærket.

I 1908 var der indført valgret for kvinder til de kommunale råd, og i 1912 fremsatte Klaus Berntsen et grundlovsforslag i folketinget, der indeholdt stemmeret til størstedelen af befolkningen.

Imidlertid blev der udskrevet nyvalg i 1913, inden forslaget var vedtaget, og ved valget mistede Venstre sit flertal. Der opstod nu den ejendommelige situation, at der var et flertal bestående af Radikale og Socialdemokratiet, men disse partier, ledet af Zahle og Stauning, var egentlig indstillet på at lade Berntsen fortsætte med henblik på at få den nye grundlov vedtaget: "Det var jo hans grundlov".

Berntsen var ikke helt utilbøjelig til at fortsætte, men Venstre reelle leder J. C. Christensen var imod, og af frygt for at sprænge Venstre afslog Berntsen. Resultatet blev en Radikal mindretalsregering støttet af Socialdemokratiet.

Den ny Grundlov.

Der gik nogle år med forskellige stridigheder om udformningen af den endelige grundlov. Stridspunkterne var bl.a. om kvinderne havde den fornødne evne til politik, men også striden om indførelse af forholdstalsvalg var væsentlig. Højre ønskede at beholde Landstinget, og først da de blev garanteret dette, kunne de stemme for. Udbruddet af 1. verdenskrig forhalede også beslutningen, men 5. juni 1915 blev forslaget endeligt vedtaget i Folketinget med 111 stemmer for og en imod.

Efter vedtagelsen og uden for dagsordenen gav formanden ordet til Klaus Berntsen. Tingets medlemmer rejste sig til ære for ham, og han udtalte bl.a.: "Medens de fleste europæiske folk i den forfærdelige kamp der nu raser, er ved at opgive hverandre, enedes det lille danske folk om i fredelig forståelse at skaffe en ny forfatning. Der er intet parti der går herfra med bitterhed. Kampens mål, en frisindet grundlov, er nået".

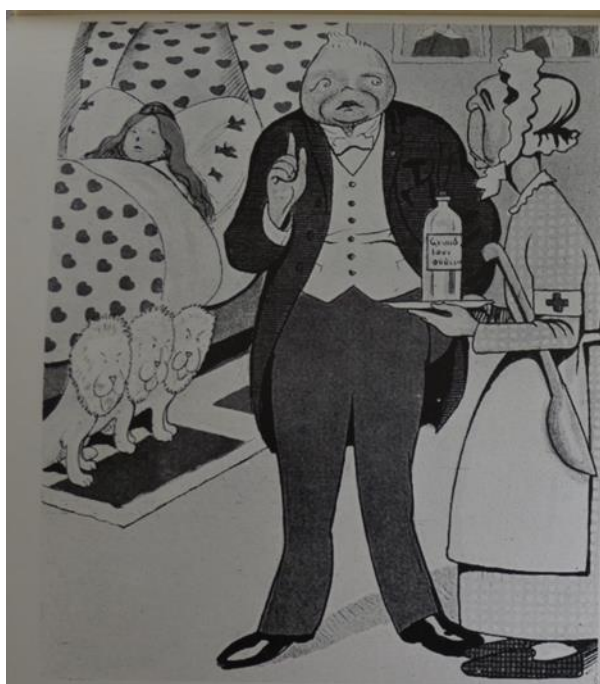
Senere på dagen underskrev kong Christian X grundloven, og som tak for valgretten gik kvinderne i optog til Amalienborg.

Om eftermiddagen besøgte ministrene Zahle, Brandes og Rode Klaus Berntsen i hans hjem. De overrakte ham en sølvpokal med indskriften: "Konseilspræsident Klaus Berntsen forelagde 23. oktober 1912 det grundlovsforslag, hvoraf fremgik grundloven af 5. juni 1915". Med pokalen fulgte 41 røde og hvide roser, en for hvert af de år han havde siddet i folketinget. I sine erindringer beskriver Klaus Berntsen den glæde, han følte ved at blive kaldt: "den nye grundlovs fader". Efter eget ønske begravet i Højby.

Klaus Berntsen var medlem af folketinget sammenlagt 51 år, en rekord der endnu ikke er overgået. Den 27. marts 1927 sov han stille ind i København. Bisættelsen fandt sted fra Marmorkirken, hvor en tusindtallig skare, med Kongen i spidsen, havde indfundet sig. Jordefærden fandt sted i Højby, hvor kisten først var opstillet i Højby Forsamlingshus, inden den blev ført til kirkegården fulgt af op mod 10.000 mennesker.

Biskop Rud talte hjerteligt og sagde bl.a.: "Her måtte han få sin grav, ikke blot fordi han her i forvejen havde to grave, sin første hustru og deres lille piges; men her begyndte han sin livsgerning, som førte ham så langt frem og løftede hans navn så højt".

Ved graven blev der rejst en natursten på ca. 2000 kg. Den står der stadig til minde om den mand, der gav kvinderne stemmeret.

»Mutter Danmark skal have en ny Grundlov. I.«
Dr. polit. J. C. Christensen: . . . men endelig ikke hele Flasken paa een Gang, Madam Berntsen: Skal Barnet blive sundt og levedygtigt, maa Patienten ha' Medicinen ind i smaa Dosis. To Tempi, glem ikke det!« (»Klods Hans«, 30. Maj 1913.)

»Mutter Danmark skal have en ny Grundlov. II.«
»To Tempi duer ikke, Madam Berntsen, task og gesvindt, hele Flasken paa een Gang. Færdig!« (»Klods Hans«, 30. Maj 1913.)

Som det fremgår af teksten, var der uenighed om, hvor store doser demokrati, befolkningen kunne klare!

J.C. Christensen mente, at man skulle være forsigtig, hvorimod Zahle og Stauning gik ind for en hurtig kur. Berntsens var nok enig med Zahle og Stauning.